

‘Beste voetbalboek van het jaar’
– Duitse academie voor voetbalcultuur

‘Een explosief boek’
– *Frankfurter Allgemeine Zeitung*

‘De zin die alles zegt: allang staat FIFA-familie synoniem
voor de Siciliaanse variant op familie, namelijk maffia’
– *Der Spiegel*

‘Zwartboek van de voetbalwereldmachten’
– *Stuttgarter Zeitung*

‘Over de “dark side” van het voetbal...
vol gedetailleerd bewijsmateriaal’
– *Süddeutsche Zeitung*

Thomas Kistner

FIFA-MAFFIA

De smerige praktijk van de voetbalwereld

Uitgegeven door Xander Uitgevers bv
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel *Fifa-Mafia*
Oorspronkelijke uitgever: Droemer Verlag
Vertaling: Marten de Vries en Pieter Streutker
Omslagontwerp: Lava Amsterdam
Omslagbeeld: © Hill Creek en © Veer / Corbis
Foto auteur: © Droemer Knaur / Markus Röleke
Zetwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Copyright © 2012 Thomas Kistner
Copyright © 2012 voor de Nederlandse taal: Xander Uitgevers bv, Amsterdam

Eerste druk 2012

ISBN 978-94-016-0014-9 / NUR 340

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

INLEIDING – ‘BEN IK DAN EEN SLECHT MENS?’ 9

EEN GENTLEMEN’S CLUB 25

EEN MAN WIL OMHOOG 31

De peetvader 33

Ruzie in de familie 37

Een man moet weg 51

De grote klapper 56

Heel de wereld buigt voor U 62

Duistere kanalen 76

Zonder geld geen president 90

PRIMUS INTER PARES 99

Verdwenen dossiers en schaduwkabinet 101

De ondergang van een geldpomp 107

Geflatteerde balans 115

Het keurige Zwitserland en de corruptie 125

De president dirigeert het koor 145

De wraak van Blatter 151

Een beschikking die alles verraadt 164
Een logo en 100 miljoen verdwijnen 172
Ethiek op eigen wijze 186
Op het hoogtepunt van de macht 191
Familiebanden 196
Wie biedt meer? 206
De FIFA roteert 216

BLATTERS TWEEDE HELFT 223

wk-toernooien naar Rusland en Qatar 225
De breuk met 'broer' 231
Kijk en luister 235
De commanditaire vennootschap Interpol & Co 245
De taal van het geld 251
Een voorbeeldige leerling 264
Een getuige die niemand wil 272
Te gast bij oude kameraden 278
Een vreselijk aardige familie 286
Een Amerikaanse droom 294
Game over 303
Werk voor de FBI 308

BLESSURETIJD 313

Een hinderlijke antiwitwaswet 315
De broedertwist 321
Vrienden en helpers 338
'Een soort inlichtingendienst van de FIFA' 349
Maak het niet kapot 357
'Maak me niet kapot' 367

NAWOORD BIJ DE NEDERLANDSE UITGAVE 373

BIJLAGEN 375

Afkortingen 375

Literatuur 378

Noten 380

Belangrijke personen 393

INLEIDING

‘BEN IK DAN EEN SLECHT MENS?’

Het leven is mooi wanneer er stormachtig applaus door het stadion klinkt. 11 juli 2010 is zo'n dag dat alles klopt, op de eretribune is Joseph S. Blatter in zijn element. Handen schudden, omhelzingen, de gouden medailles schitteren in het licht van schijnwerpers en camera's. Omringd door zijn bestuursleden neemt de FIFA-president het defilé af van het Spaanse nationale elftal, dat zojuist wereldkampioen is geworden. 'En dan nu,' roept de stadionspeaker, 'de uitreiking van de wereldbeker!' Lichtflitsen schieten door de arena van Johannesburg, de monotone blaasinstrumenten, de vuvuzela's, dreunen harder dan ooit. En Sepp Blatter schrijdt de stadiontrap af. Een tot op de grond reikende zijden sjaal tooit zijn donkerblauwe kostuum met priesterlijk wit, in zijn linkerhand heeft hij de gouden bokaal. Kan dit niet eeuwig duren, het ene na het andere rondje door het stadion? Maar dan stuit hij op Iker Casillas, de aanvoerder van het Spaanse elftal. Plechtig reikt Joseph S. Blatter de beker uit aan de nieuwe wereldkampioen.

Dit is het toppunt van geluk. En niet alleen voor een profvoetballer. Ook voor een official in een tak van sport die wereldwijd de alledaagse routine kan doorbreken. Een miljardenpubliek kijkt naar hem, de hele wereld ziet toe, alles bruist, iedereen is euforisch. Geen staatshoofd weet zo de aandacht naar zich toe te trekken, geen filmheld of popster valt zoiets ten deel. Kon dit maar eeuwig duren.

Maar er is ook de rol van booswicht. Deze rol kent Sepp Blatter ook. Van het WK 2002 in Azië en het WK 2006 in Duitsland. Een uiterst

kwetsende ervaring die bij een man als hij ook nog eens het alleron-aangenaamste gevoel oproept dat hij kent: onmacht. Wanneer de fans hem uitjoelen en uitfluiten, en spandoeken met kwetsende teksten uitrollen, wanneer golven van protest door het stadion gaan zodra Blatters gezicht op het scherm verschijnt of hij iets wil gaan zeggen – dat zijn momenten die niemand wil meemaken. Voor Blatter is dat het moment van de waarheid.

Bij het WK 2006 floot het publiek hem met elke wedstrijd harder uit, zodat hij zich na de finale in Berlijn helemaal niet meer op de grasmat waagde om de kampioen te huldigen. Het was een groteske aanblik zoals ze daar beneden bij de wereldbeker stonden en niet wisten wat ze moesten doen. De Duitse bondspresident Horst Köhler, de FIFA-bestuurders, de voorzitter van het organisatiecomité Franz Beckenbauer en alle belangrijke vertegenwoordigers van de internationale voetbalfamilie stonden te wachten op het opperhoofd. Maar Blatter kwam niet. Hij hield zich schuil. Uit angst voor de mensen op de tribunes? Voor de fans, de mensen die geen materieel gewin uit het spel halen en daar zo gek op zijn dat ze er de grootste happening ter wereld van hebben gemaakt?

Zij bezorgen Blatter een vernedering. Zij zijn degenen die het zich nog kunnen permitteren om hem en zijn kabinet uit te fluiten: het publiek. Mensen die bij voetbal niet in de eerste plaats denken aan geld, macht of zelfverheffing, maar aan plezier, lol, genoeg. Daar betalen ze voor. En steeds meer ook.

De rest speelt tot aan zelfverloochening toe mee wanneer Blatter de wereld rondreist en zich laat omringen met heloten en beveiligers, spionnen en secretarissen. Businessclass, vijf sterren. Zwaailichten en auto-escortes zijn een onmisbaar decor voor de onvermoeibare bejaarde man uit het Zwitserse Alpenstadje Visp en zijn gevolg. Blatter bezit eredoctoraten en het Duitse kruis van Verdienste, hij heeft de Olympische Orde en zelfs een Bambi.¹ En nog een heleboel meer in zijn kast. Hem voorzitter van een sportbond noemen is bijna blasfemie. Is hij niet veel, veel meer – de patroon van een wereldwijde geloofsgemeenschap die in omvang de katholieke kerk ver achter zich heeft gelaten?

De voetbalofficials geloven er heilig in. En in zekere zin is het ook zo.

Eén vingerknip en deuren zwaaien open van koninklijke en presidentiële paleizen, van het Witte Huis, het Kremlin en het Vaticaan, van premiers en van ministers. Geen enkele ambitieuze politicus kan zich een neutrale houding tegenover het voetbal permitteren. Deze sport is allang geen neutraal terrein meer. Wie populair wil zijn, moet het voetbal eer bewijzen. Toen bondskanselier Helmut Kohl bij de hulding na de WK-finale in 1986 de spelers aan zijn brede borst drukte werd daarover alom gegniffeld. Tegenwoordig maakt de Brandenburgse domineesdochter Angela Merkel zelfs bij een kwalificatieduel haar opwachting in de doucheruimte van het Duitse nationale elftal, waar ze voor een select groepje fotografen poseert met de bezwete, slechts in handdoeken gehulde helden. En daarna ruziën de bondskanselarij en de top van de Duitse voetbalbond dagenlang over de vraag of dit uitstapje naar het nationale gevoelsleven nu wel of niet was voorgekoekt – een circusnummer voor het voetbalvolk. Maar onder alle voetbalroes geeft de politiek zo langzaam maar niet alleen haar waardigheid prijs, maar ook iets wat vele malen belangrijker is: haar aanspraak om kritiek en controle uit te oefenen.

Mogen we het Sepp Blatter en de zijnen dan kwalijk nemen wanneer ze zichzelf als een hoger wezen zien? In de stadions komen we tegenwoordig vormen van verering tegen die tot niet zo heel lang geleden alleen in de Sint-Pieter voorkwamen. De wedstrijden worden bijgewoond door koren en dirigenten, enthousiaste mensenmenigten met een lichtje in de hand – een aansteker in plaats van een kaars –, die uitstralen dat ze hier en nu het hoogtepunt in hun leven meemaken. Gaandeweg komt er een gevoel van onsterfelijkheid over de massa's, weg uit deze wereld naar een spirituele wereld van heldendom en emotie – dat is een combinatie van sport en religie die toekomst heeft.

Maar er zijn ook profane redenen om met Blatter & Co goede vrienden te worden. Ieder land wil ooit wel eens een WK organiseren, ook al is het viermaal kleiner dan Nederland. Qatar bijvoorbeeld. Dus vereist ook het staatsbelang een zorgvuldige omgang met Blatter, de voetbalpotentiaat die al tientallen jaren aan de macht is. Glimlachen, knikken,

toegeven. En ten slotte het gelag betalen, met geld van de belastingbetaler.

Van de sponsors hebben de voetbalgoden nog minder te vrezen dan van de politiek. De gesloten slagorde van wereldconcerns, waarvan in tijden van crisis – en daarvan is voortdurend sprake bij de door corruptie verziekte FIFA – wordt gezegd: let wel, als de sponsors echt boos worden, krijgt de FIFA de grootste moeilijkheden. Het is een raadsel hoe dit sprookje in de wereld is gekomen. In werkelijkheid knielen bedrijven en sponsors juist in devote eerbied neer voor het product WK-voetbal en daarmee voor de eigenaars, Blatter en zijn kameraden. Want hun product is in het hele melkwegstelsel het reclamemedium bij uitstek. Wie zich niet schikt kan elk moment worden vervangen. En wel door de directe concurrent, de rivalen staan in de rij.

Maar wacht even. We hebben toch ook nog de media? Klopt. Alleen zijn sportjournalisten helaas maar al te vaak fans die over het hek hebben weten te klimmen. Maar zelden zijn ze als serieuze journalisten met het thema bezig. Enthousiast en met grote persoonlijke inzet vervullen ze trouw hun dienst voor Blatters passiespelen en zorgen daarbij voor hogere sferen. Wat de FIFA al eens waardeerde met een royale gift van 50.000 Zwitserse frank aan de AIPS, de internationale sportpersassociatie; als de boeken tenminste kloppen.² Vrucht van deze journalistieke verheerlijking is het misschien wel merkwaardigste verlies aan waarnemingsvermogen in onze moderne maatschappij: een door groeiende agressie en nationalisme gekenmerkt, door gangsters en georganiseerde misdaad gepenetreerd miljardenbedrijf krijgt waarden en idealen toegedicht waar zelfs de groeiende scharen fans uit intelligentsia en wetenschap heilig in geloven.

Sportjournalistieke vakkennis komt op de tweede plaats. Het accent wordt langzamerhand verschoven van het tweespitsensysteem, de ruit op het middenveld en opkomende backs naar wie er al dan niet met elkaar samen kunnen spelen, de keuzes van de trainer, vlaggetjes en nationale kleuren. Het gaat om het grote gevoel. En voetbal is nu eenmaal de grootste generator van emoties. De media persen er nog een laatste traantje uit en meestal is dat nog echt ook. Het bewerken van

de consument gaat alsmar verder. Maatschappelijke problemen als alzheimer of burn-out worden pas echt commercieel interessant als ze gerelateerd kunnen worden aan voetbalhelden. Public relations en journalistiek werken samen onder het mom dat er toch ontzettend belangrijke taboes te doorbreken zijn. Er valt zoveel tot stand te brengen onder de zonnekoepel van de voetbalsport. De verering is enorm.

Wereldwijd leidsman te kunnen zijn van deze alsmar voortdurende illusies is bepaald niet gek voor een fiscaal begunstigde vereniging die eigenlijk enkel maar tot doel heeft om 'het voetbal continu te verbeteren'. Bij Blatter hoef je met zo'n banaliteit niet aan te komen. Alleen maar het balspelletje beter maken? Voor minder dan een quasi-religieuze heilsboodschap doet hij het niet. Als hij spreekt, en dat is bijna iedere dag, stort hij over zijn gehoor een woordenbrij uit van respect, vrede, een betere wereld, vorming, integratie, transparantie, hoop, een nog betere wereld, solidariteit, karaktervorming, levensschool, school voor het leven, respect en nog eens respect. Hij doet dat al twaalf, vijftien jaar zo, als een Duracell-konijntje dat op ecstasy loopt. Hij kan niet anders, alles moet eruit. Of het chronisch is? Blatters voetbal verlost de wereld.

Er moeten mensen zijn die dat ook werkelijk beginnen te geloven.

Niet de mensen met gezond verstand, die doen daar niet aan mee. Al jaren merken ze dat er iets mis is met hun sport. Dat het voetbal schade oploopt als het te lang in handen blijft van de verkeerde mensen. Die zijn al tientallen jaren aan de macht. En schade is er volop. De wereldvoetbalbond is zijn symbool kwijt, het logo met de beide halfronden; en niemand heeft er iets van gemerkt. De bond is zelfs verdachte in een strafrechtelijk onderzoek wegens corruptie. Let wel, de FIFA zelf moest voor de rechter verschijnen, er waren onderzoeksresultaten die tot een aanklacht zouden kunnen leiden. De FIFA heeft die erkend en een enorme schadevergoeding betaald. Alleen op deze manier kon de bond een strafproces voor de ogen van de hele wereld voorkomen. Maar waarom hing de FIFA een proces boven het hoofd, kan een organisatie eigenlijk wel worden aangeklaagd? Jazeker, als de officier van justitie onvoldoende bewijs heeft tegen een of meer hoge

ambtsdragers die in staat van beschuldiging zijn gesteld. In dat geval belandt de FIFA zelf op het strafbankje – in plaats van de mensen die erachter schuilgaan.

Deze en andere dingen konden lang geheim worden gehouden. Hoe zoiets mogelijk is? Dat is geen enkel probleem in een cliëntëmilieu dat aan weinig wetten onderworpen is, een vestigingsvoordeel waarmee een zakenland als Zwitserland al jaren sportbonden lokt. Voor de sportwereld zijn dat aantrekkelijke condities. Niet voor niets hebben de FIFA en zo'n 60 andere bonden zich in het Alpenland gevestigd. Het is mogelijk dankzij een enorm apparaat dat vele duistere zaakjes aan het daglicht onttrekt, maar vooral dankzij het geld dat zo'n gigantisch veiligheidsapparaat opslokt. En voor de FIFA speelt geld geen rol. Aan de huidige WK-cyclus verdient de organisatie circa 4 miljard euro, 1 miljard per jaar dus.

Met geld kan een steeds steviger bolwerk worden opgetrokken. De dikke muren rond de eigen topmensen en hun zakenmoraal zijn nodig, want onder Blatter is de term FIFA synoniem geworden aan corruptie. De inwoners van Zwitserland kozen het begrip 'FIFA-ethische commissie' zelfs tot het meest misplaatste woord van 2010. Ook zij konden het onzinnige gepraat over de wonderbaarlijke zelfzuivering eenvoudigweg niet meer aanhoren. Het begrip FIFA-familie staat al sinds lange tijd voor de Siciliaanse variant: afvalmaffia, bouwmaffia, FIFA-maffia. Het is inmiddels common sense dat de voetbalbond onder Sepp Blatter tot een maffioos geheel is vervallen, tot een netwerk van wederzijdse afhankelijkheden waarbij het mondiale voetbal geregeerd wordt door een combinatie van loyaliteit, corruptie en *omertà*. Over de hele wereld werken opsporingsambtenaren aan een zorgvuldige juridische onderbouwing. De FBI voorop.

In een aantal gevallen heeft de FIFA zelfs maatregelen moeten nemen. Sinds eind 2010 werden 4 van de 24 bestuursleden, die samen met de president het uitvoerend comité vormen, wegens corruptie ontslagen. Naar een aantal anderen wordt momenteel onderzoek gedaan door het Openbaar Ministerie. Maar onderzoek van de FBI en van nationale politieapparaten in Europa voedt de verdenking dat het